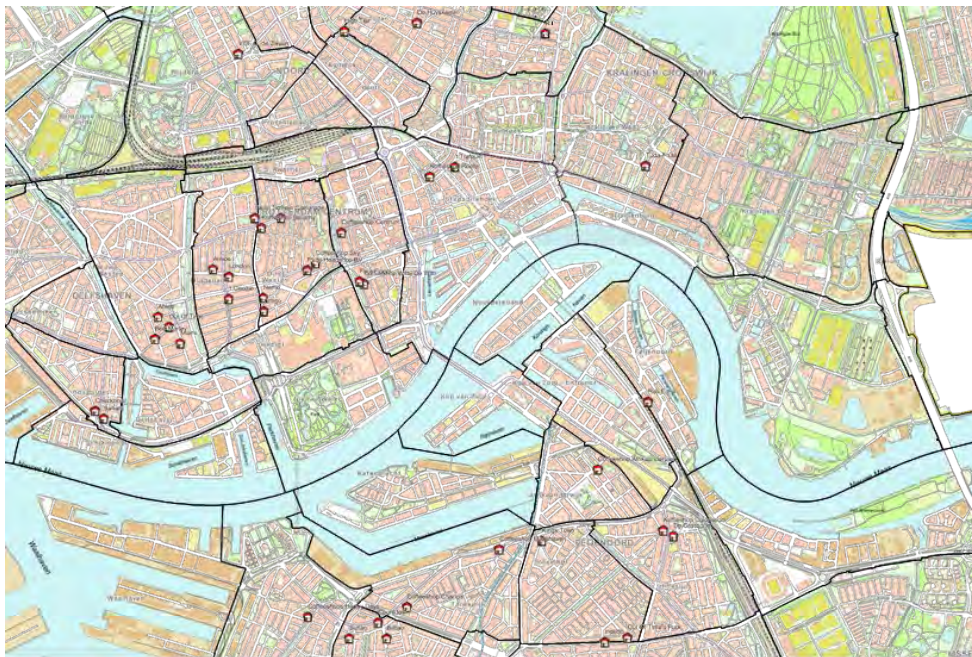

Evaluatie Terugbrengen Sluitingstijden Coffeeshops Rotterdam

Dirk J Korf & Nienke Liebrechts

oktober 2015

Universiteit van Amsterdam
Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Bonger Instituut voor Criminologie

INHOUD

SAMENVATTING EN CONCLUSIES.....	1
Aanleiding en onderzoeksopzet	1
Onderzoeksvragen.....	1
Combinatie van methoden.....	1
De context	2
Variatie in coffeeshops.....	3
Implementatie van de nieuwe sluitingstijden.....	4
Meldingen bij Politie en Veiligheidsloket.....	5
Overlast in buurten waar coffeeshops nu om 22:00 uur dichtgaan	5
Buurt A: auto's en rondhangen	6
Buurt B: parkeeroverlast en hardrijden	8
Buurt waar coffeeshops tot 24:00 uur open zijn	10
Effecten van de nieuwe sluitingstijden	12
Variatie in problematiek en perceptie	12
Beoogde effecten	12
Belangrijkste vormen van overlast.....	13
Maatregelen van coffeeshops.....	13
Neveneffecten	14
Bijlage: Overlastmeldingen bij de politie	15
Noten.....	17

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Vanaf oktober 2013 heeft de gemeente Rotterdam in de loop van ongeveer een jaar de sluitingstijd van de meeste van de 40 coffeeshops vervroegd van 24:00 uur naar 22:00 uur, met uitzondering van 7 coffeeshops in het centrum. Onderzocht is welke gevolgen deze maatregel had voor de overlast, verandering van het straatbeeld en het verminderen van de druk op het woon- en leefklimaat. Van juli tot en met oktober 2015 is veldonderzoek gedaan in drie gebieden: twee buurten met elk drie coffeeshops die om 22:00 uur sluiten en een buurt met twee coffeeshops die nog steeds tot 24:00 uur open zijn. Daarnaast is gebruik gemaakt van cijfers over meldingen van overlast bij de politie, van meldingen over coffeeshops bij het Veiligheidsloket, van beleidsstukken en rapporten over eerder onderzoek in Rotterdam.

De maatregel volgde op eerdere wijzigingen in het coffeeshopbeleid. In het bijzonder de sluiting van coffeeshops in de omgeving van middelbare scholen heeft ertoe bijgedragen dat de resterende Rotterdamse coffeeshops vrij veel aanloop hebben (gemiddeld zo'n 600 bezoekers/klanten per dag). Bovendien zijn Rotterdamse coffeeshops opvallend vaak primair of uitsluitend 'haalshops'. Coffeeshops nemen zelf maatregelen ter beperking van de overlast (huisregels, portiers) en er is regelmatig contact / overleg met de politie.

De hoofdconclusies zijn:

- ✓ **De aard en omvang van de overlast zijn door het vervroegen van de sluitingstijd niet wezenlijk veranderd.**
- ✓ **Het terugbrengen van de sluitingstijd heeft geleid tot een korter tijdsbestek waarin overlast wordt ervaren.**
- ✓ **De vervroegde sluitingstijd heeft niet geleid tot een waarneembare toename van straathandel in cannabis.**

Coffeeshop die vroeger sluiten

De coffeeshops waar de sluitingstijd werd vervroegd informeerden tijdig hun bezoekers en de politie hield de nieuwe sluitingstijd ex-

tra goed in de gaten. Over het algemeen waren bezoekers binnen enkele weken aan de nieuwe sluitingstijd gewend. Op basis van de overlastmeldingen bij de politie vallen geen harde conclusies te trekken over veranderingen in overlast. De observaties, gesprekken op straat en interviews met politiemensen, andere professionals en buurtbewoners / ondernemers leveren de volgende conclusies op:

- Het is nu na 22:00 uur veel rustiger in de omgeving van de coffeeshops.
- Afhankelijk van de coffeeshop is het nu drukker in de late namiddag of de vroege avond.
- De aard van de (waarneembare) overlast is niet wezenlijk veranderd.
- In de ene buurt komt de overlast voornamelijk van auto's die de weg blokkeren, dubbel parkeren e.d. en/of met luide muziek door de straten rijden, en van mensen die op straat rondhangen en (deels ook) blowen.
- In de andere buurt betreft het vooral parkeeroverlast en auto's die heel hard rijden.
- Buurtbewoners denken verschillend over coffeeshops en binnen dezelfde buurt ervaren bewoners de aard en omvang van overlast rondom coffeeshops soms heel verschillend.
- De overlast is niet altijd direct gerelateerd aan coffeeshops of coffeeshopbezoekers.

Er zijn ook buurtbewoners die het een nadeel vinden dat het na 22:00 uur minder veilig op straat voelt, nu de lichten van de coffeeshops eerder uit zijn en er geen portiers meer voor de deur staan.

Coffeeshops die tot 24:00 uur open blijven

Deze coffeeshops hebben het later op de avond wat drukker gekregen. De overlast komt ook hier vooral van auto's (parkeerproblemen, harde muziek) en rondhangen op straat. Deze overlast komt niet uitsluitend van coffeeshopbezoekers en is ook lang niet altijd even duidelijk te onderscheiden van overlast van bijvoorbeeld cafébezoekers of shisha lounges.

Aanleiding en onderzoekopzet

Rotterdam heeft 40 coffeeshops. Vanaf oktober 2013 heeft de gemeente Rotterdam een maatregel ingevoerd waarbij de sluitingstijd van coffeeshops werd teruggebracht 24:00 naar 22:00 uur 's avonds, met uitzondering van 7 coffeeshops in het centrum die nog steeds tot 24:00 uur open zijn. Met deze maatregel beoogde de gemeente bij te dragen aan “het bestrijden van overlast, verloedering van het straatbeeld en het verminderen van de druk op het woon- en leefklimaat”.¹ Burgemeester Aboutaleb heeft in de raadscommissie van 18 september 2014 toegezegd een evaluatie te laten doen.

In opdracht van de Directie Veiligheid van de gemeente Rotterdam heeft het Bongor Instituut onderzoek gedaan, met als doel het in beeld brengen van de mogelijke effecten op de omgeving van het terugbrengen van de sluitingstijden van coffeeshops. Van juli tot en met oktober 2015 deden we veldonderzoek in drie Rotterdamse buurten met coffeeshops, analyseerden (cijfers) over meldingen van overlast e.d. en maakten gebruik van eerdere onderzoeken, rapporten, beleidsnota's en dergelijke.

Onderzoeksvragen

Uit het beoogde effect van de maatregel leiden we de volgende onderzoeksvragen af:

- *In hoeverre is in de omgeving van coffeeshops rond en na 22:00 uur sprake van overlast, verloedering van het straatbeeld en druk op het woon- en leefklimaat? (omvang)*
- *Waaruit bestaat de eventuele overlast etc.? (aard en ernst)*
- *In hoeverre zijn omvang, aard en ernst van de overlast etc. gerelateerd aan (de sluitingstijden van) coffeeshops? (oorzaak)*
- *Zijn omvang, aard en ernst van de overlast etc. vergelijkbaar met, c.q. meer of minder dan toen de coffeeshops nog open waren tot 24:00 uur?*
- *In hoeverre zijn eventuele veranderingen (verbetering, verslechtering) in overlast etc. toe te schrijven aan het terugbrengen*

van de sluitingstijden van coffeeshops naar 22:00 uur?

Ten einde zicht te krijgen op mogelijke andere (onbedoelde) veranderingen, voegden we hieraan toe:

- *Hebben zich andere relevante (positieve of negatieve) veranderingen voorgedaan die beschouwd kunnen worden als effect van het terugbrengen van de sluitingstijden van coffeeshops?*

Combinatie van methoden

In het veldonderzoek lag de focus op *drie buurten met meerdere coffeeshops*. Deze drie buurten variëren qua ligging in de stad, type bewoners en bedrijvigheid. Samen bieden zij een valide beeld van de effecten van de vervroegde sluitingstijden op de omgeving. In de buurten A (Centrum) en B (Zuid) gaan de coffeeshops om 22:00 uur dicht; in elk van beide buurten richtten we ons op (de omgeving van) een cluster van drie coffeeshops. In buurt C (Centrum) concentreerde het onderzoek zich op een cluster van twee coffeeshops die om 24:00 uur sluiten.

In het onderzoek is gebruikgemaakt van een combinatie van methoden.²

Bronnenstudie: analyse van rapporten en andere relevante documenten en databestanden, in het bijzonder de binnengekomen meldingen bij Politie en het Veiligheidsloket.

Interviews met professionals op buurtniveau (3-5 in elke buurt, totaal 12), zoals stadsmariniers, wijkagenten, horecacoördinatoren en buurtwerkers. Zij zijn goed bekend met de situatie in de buurt én eventuele veranderingen na het vervroegen van de sluitingstijden.

Buurtobservaties. Op vooral de drukste dagen van de week (donderdag t/m zondag), zowel in de periode 20:00-22:00 uur als 22:00-24:00 uur en hoofzakelijk na de zomervakantie is in elke buurt nabij coffeeshops systematisch geobserveerd (24 observaties, 8 x halfuur per buurt) aan de hand van observatielijsten (o.a. aanwezigheid van rondhangende coffeshopklanten, hangjongeren, hinderlijk geparkeerde

auto's, scooters/fietsen op de stoep, rondslingerend afval, geur- en geluidsoverlast).

Informeel gesprekken op straat en interviews met bewoners en ondernemers (7-9 interviews per buurt, in totaal 25; informele gesprekken niet meegeteld). Zij zijn goed op de hoogte van het reilen en zeilen in de buurt, met uiteenlopende ervaringen met en meningen over coffeeshops en overlast – in het bijzonder eventuele veranderingen in de afgelopen 1-2

jaar 's avonds na 22:00 uur en de rol van coffeeshops daarbij. Samen vormen deze bewoners en ondernemers een (in kwalitatieve zin) representatieve doorsnee.

Focusgroep. De bevindingen in het concept-rapport zijn besproken en becommentarieerd in een bijeenkomst met 9 professionals, deels mensen uit de praktijk die eerder ook al voor dit onderzoek waren geïnterviewd en voor een ander deel beleidsmedewerkers.

Geen nulmeting

Een beperking van het onderzoek was dat we niet beschikten over een zogeheten nulmeting. Analyse van de tijdslijn van de meldingen van overlast kan hier enig soelaas bieden, maar in de meldingen kan ook ruis zitten doordat bepaalde groepen bewoners of andere belanghebbenden bijvoorbeeld als protest tegen de nieuwe sluitingstijden (of wellicht tegen de aanwezigheid van coffeeshops in hun buurt überhaupt) vaker overlast zijn gaan melden. Het was dus zaak om de meldingen kritisch te bezien – en deze ook te bespreken met de medewerkers die goed zicht hebben op de (achtergronden van) meldingen. Verder is door de combinatie van onderzoeksmethoden (triangulatie) en een zorgvuldige en evenwichtige selectie van respondenten het ontbreken van een nulmeting zo goed als mogelijk gepareerd. Ook interviewden we zoveel als mogelijk personen die reeds goed zicht hadden op de situatie voordat de sluitingstijden werden teruggebracht naar 22:00 uur.

De context

Steeds minder, maar drukkere coffeeshops

De eventuele effecten van de vervroegde sluitingstijden kunnen niet geheel losgezien worden van ontwikkelingen in het Rotterdamse (en nationale) coffeeshopbeleid.

Tussen 1999 en 2007 had Rotterdam nog ruim 60 coffeeshops. Na de invoering van het afstandscriterium tot scholen voor voortgezet onderwijs bleven er nog 44 (in 2009), respectievelijk 43 (in 2011) over.³ Anno 2015 zijn er 40 coffeeshops.⁴

Daarbij komt dat het sluiten van coffeeshops vanwege het afstandscriterium er mede toe heeft geleid dat in sommige delen van Rotterdam nauwelijks of geen coffeeshops (meer) zijn. Uit de interviews met de professionals blijkt dat sommige coffeeshops verdwenen uit bredere, drukkere straten, waar zij minder opvielen te midden van andere bedrijvigheid en/of verkeersstromen. Dit had tot gevolg dat klanten uitweken naar nabijgelegen coffeeshops, deels in smallere straten en/of met minder bedrijvigheid.

Onderzoekers van Intraval schatten in het voorjaar van 2012 het aantal bezoeken aan Rotterdamse coffeeshops op ruim 25 000 per dag, in het weekend wat meer dan doordeweeks.⁵ Gemiddeld betekent dat ruim 600 klanten per dag per coffeeshop. Dat waren er ongeveer vijf keer zoveel als in een gemiddelde Amsterdamse coffeeshop in 2011 – de coffeeshops in het Wallengebied die toen op de nominatie stonden om gesloten te worden niet meegerekend. Ook zonder de laatstgenoemde coffeeshops had Amsterdam er echter indertijd ook ongeveer vijf keer zoveel als Rotterdam (namelijk 195).⁶

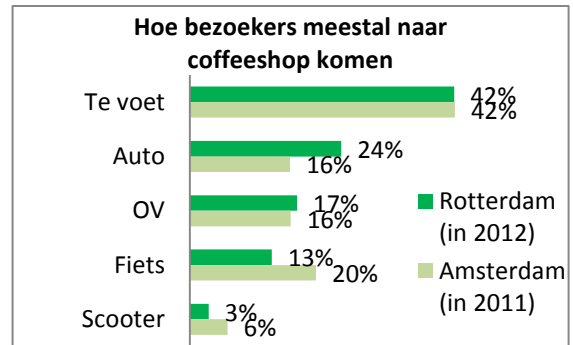
We gaan er vanuit dat het aantal cannabisgebruikers redelijk stabiel is gebleven, in elk geval niet kleiner is geworden.⁷ Dit betekent dan dat de Rotterdamse coffeeshops van nu gemiddeld meer klanten per dag hebben dan pakweg tien jaar geleden. En ook veel meer dan een gemiddelde Amsterdamse coffeeshops.

Coffeeshopbezoekers vóór nieuwe sluitingstijd: kwart met de auto, kwart ook na 22 uur

Het vaakst kwamen de bezoekers van Rotterdamse coffeeshops in 2012 lopend naar de coffeeshop – net als de bezoekers van Amsterdamse coffeeshops in 2011. Het opvallendste verschil is dat coffeeshopklanten in Rotterdam vaker met de auto en minder op de fiets kwamen. In 2012 kwamen bezoekers van Rotterdamse coffeeshops vooral 's middags en 's avonds; 24% kwam ook wel eens na 22 uur en 1% uitsluitend.⁸

Hoofzakelijk Rotterdamse bezoekers

Volgens hetzelfde onderzoek waren verreweg de meeste coffeeshopbezoekers woonachtig in Rotterdam en was naar schatting 5% woonachtig in het buitenland ('toerist').

Variatie in coffeeshops

De acht coffeeshops waarop we ons in dit onderzoek primair hebben gericht, variëren onder andere in grootte, locatie, aantallen en profiel van bezoekers en piekuren. Sommige coffeeshops ogen van de buitenkant vrij klein, maar zijn binnen nog verrassend ruim (ingericht). Bij de ene coffeeshop kun je door de grote ramen goed zien wat er binnen gebeurt, terwijl bij een andere coffeeshop van buitenaf wat moeilijker naar binnen te kijken is. Ook de herkenbaarheid als coffeeshop verschilt. Sommige zijn onmiskenbaar een coffeeshop, met wietbladeren op de ramen of een lichtbak, andere lijken meer op een winkel of op een gewoon café. Twee van de acht coffeeshops hebben een grote rookruimte (1 in buurt A, 1 in buurt C). De andere zes zijn primair of uitsluitend 'haalshops'; de voor publiek toegankelijke ruimte bestaat uit een balie met een of meerdere loketten (al dan niet met (plexi)glas omgeven). In deze coffeeshops is er voor bezoekers weinig of geen mogelijkheid om te zitten; soms is er wel een kleine afgesloten zit-/rookruimte waar af en toe bezoekers in mogen als het personeel dat toestaat.

Alle acht coffeeshops hebben regels op de gevel staan, sommige duidelijker of meer dan andere. Dat varieert van 'Legitimatie verplicht' en 'Geen toegang onder de 18' tot 'Voorkom overlast' en 'Denk aan de bureu'. Maar allemaal melden ze iets in de trant van "foutparkeerders worden niet geholpen."

Vooral te voet of met de auto

Hoewel sommige coffeeshops meer dan andere worden bezocht door bijvoorbeeld een wat ouder publiek, vrouwen of een bepaalde etnische groep, observeerden we overal een gemêleerd publiek: jong en oud; man en vrouw; autochtoon en allochtoon; strak in het pak, in werkkleding of *street style*. Over het geheel genomen zagen we veel meer mannelijke dan vrouwelijke klanten - en vooral bezoekers in de leeftijdscategorie 25-45 jaar. Sommige coffeeshops richten zich bewust op een bepaalde doelgroep – en ontmoedigen als lastig ervaren klanten.

De coffeeshops hebben een continue aanloop gedurende het grootste deel van de tijd dat we er observeerden, hoewel de ene coffeeshop wat drukker bezocht wordt dan de ande-

re. Alle acht coffeeshops zijn goed bereikbaar met het openbaar vervoer en bevinden zich binnen 5 minuten loopafstand van een bus- of tramhalte. Tijdens onze observaties zagen we de bezoekers meestal lopend of met de auto

komen. Sommige coffeeshops trekken verhoudingsgewijs meer mensen uit de directe omgeving, die lopend of met de fiets komen. Bij andere coffeeshops komen meer bezoekers met de auto.

Implementatie van de nieuwe sluitingstijden

De nieuwe sluitingstijden (in de buurten A en B) werden stapsgewijs ingevoerd, gekoppeld aan de (jaarlijkse) aanvraag tot verlenging van de vergunning. Met het verlenen van de nieuwe vergunning werd de coffeeshop geacht de sluitingstijden (en soms ook de openingstijden, wanneer de coffeeshop eerder dan om 10:00 uur in de ochtend openging) aan te passen. In de praktijk betekende dit dat de eerste coffeeshop de sluitingstijden veranderde in oktober 2013, terwijl dat bij de laatste coffeeshop bijna een jaar later gebeurde. Er zijn een paar coffeeshops die voor de maatregel in werking trad feitelijk (doorgaans) al rond 22:00 uur dicht gingen. Voor hen bracht de nieuwe maatregel weinig tot geen veranderingen met zich mee.

Vrij snelle gewenning

De coffeeshops die wel hun openingstijden moesten aanpassen, hebben voor en ten tijde van de invoering hiervan de klanten geattendeerd op de nieuwe openingstijden, persoonlijk en/of met zowel binnen als buiten aankondigingen van de gewijzigde sluitingstijden. Toch was dit niet altijd afdoende. Een medewerker van een coffeeshop in buurt A zei hierover: *“We hadden overal bordjes opgehangen, binnen op dat raam, daar en daar, en buiten ook overal. Maar dat hielp niet echt. Er kwamen mensen die verbaasd vroegen of we al dicht gingen, en er waren mensen die voor een dichte deur stonden.”*

Alle coffeeshops in de buurten A en B die voorheen niet al om 22:00 uur sloten, hebben te maken gehad met klanten die tevergeefs voor de deur van de coffeeshop stonden. Ook waren er nogal wat klanten die klaagden dat zij niet meer na tien ’s avonds mochten komen. Maar er zijn ook klanten die het positief vinden dat de coffeeshop eerder dicht gaat. Dat vinden ze vooral goed voor de buurt (voor henzelf maakt het niet echt uit, want zij kwamen zelf toch al niet later op de avond). Verder zegt een deel van het personeel van de coffeeshops persoonlijk blij te zijn dat zij nu wat vroeger naar huis kunnen.

Tijdens de overgangperiode, toen de ene coffeeshop wel al om 22:00 uur sloot en de andere nog tot later open was, moesten coffeeshopklanten wennen aan de nieuwe openingstijden. De coffeeshops vinden het vaak lastig om precies te zeggen hoe lang de gewenning duurde, maar geven aan dat het tussen de twee weken en vijf maanden duurde voordat iedereen bekend was met de nieuwe situatie. Volgens de bewoners was dat een stuk korter: gemiddeld zo’n twee weken.

Tegenwoordig is voor vrijwel iedereen duidelijk dat de coffeeshops – met uitzondering van een deel van het Centrum – tot 22:00 uur geopend zijn. Bij een enkele coffeeshop staan af en toe nog wel toeristen uit België of Frankrijk voor een dichte deur, mede doordat op internet soms nog de oude sluitingstijden te vinden zijn.

Meldingen bij Politie en Veiligheidsloket

Om een cijfermatige indicatie te krijgen van de (ontwikkelingen in) overlast rondom coffeeshops is een selectie gemaakt uit alle meldingen die tussen januari 2012 en september 2015 door de politie geregistreerd zijn in het *GMS* (Gemeenschappelijk Meldkamer Systeem). Uit de cijfers valt *niet* te halen of de meldingen te maken hebben met coffeeshops. Voor heel Rotterdam ligt elk jaar de piek in het aantal meldingen in de zomermaanden. Tussen 2014 en 2015 – d.w.z. de periode sinds de nieuwe sluitingstijden – daalde het aantal meldingen met 20%. Hieruit kan echter niet zonder meer geconcludeerd worden dat de overlast gerelateerd aan coffeeshops vermindert.

Ook voor de postcodegebieden van en rondom de onderzochte acht coffeeshops waren er in 2015 minder meldingen dan in 2014. Het ging echter om dermate kleine aantallen meldingen in *GMS*, dat op basis hiervan geen conclusies getrokken kunnen worden. Wel indiceren de cijfers dat slechts een miniem deel van de meldingen gaat over de (omgeving van) coffeeshops. Voor meer details: zie de bijlage achterin.

De (geanonimiseerd bekeken) meldingen bij het *Veiligheidsloket* met betrekking tot cof-

feeshops zijn heel verschillend in stijl en inhoud. Er zitten kort geformuleerde noodkreeten van burgers tussen, maar ook uitgebreide betogen over coffeeshops in het algemeen, in een bepaalde buurt of een bepaalde coffeeshop. Meestal zijn het klachten over coffeeshops en coffeeshopbezoekers, maar er zitten ook meldingen tussen ten faveure van coffeeshops.

Bij elkaar genomen schetsen de meldingen bij het *Veiligheidsloket* een beeld van de aard van de door burgers en ondernemers ervaren overlast dat op veel punten goed herkenbaar is vanuit ons veldonderzoek: parkeeroverlast, geluidsoverlast en rondhangen en blowen op straat.

Maar in de meldingen bij het *Veiligheidsloket* wordt de omvang en ernst van de overlast ook wel eens sterk uitvergroet.

Een klein deel van de meldingen bij het *Veiligheidsloket* gaat over de (gevolgen van de) nieuwe sluitingstijden. Er is instemming en tevredenheid, maar ook bezorgdheid. Soms komen die samen in dezelfde melding: *“De nieuwe sluitingstijd van 22:00 uur is een flinke verbetering voor de straat, maar de toeloop lijkt nu heftiger dan anders, waardoor het voor 22:00 uur een drukte van belang is op straat.”*

Overlast in buurten waar coffeeshops nu om 22:00 uur dichtgaan

---

In de beide buurten waar de coffeeshops nu om 22:00 uur dicht gaan (A en B) horen we in grote lijnen dezelfde verhalen: de aard van de overlast is niet wezenlijk veranderd, maar waar die voorheen tot rond 24:00 uur duurde, is het nu rond 22:00 uur afgelopen.

Volgens politiemensen en andere professionals gaat het bij overlast in buurt A vooral om drukte van personen en/of verkeer op straat, en niet zozeer om overlast van coffeeshops *an sich*. Dat is ook het overheersende beeld tijdens onze observaties en in gesprekken met

bewoners. Maar er zijn ook bewoners die zich daarnaast of vooral ergeren aan een bepaald ‘soort’ publiek dat coffeeshops volgens hen trekken en die vinden dat er in hun buurt (of meer algemeen: in een woonwijk) geen coffeeshops horen te zijn.

In buurt B is de aanloop van de coffeeshops meer verspreid over de dag dan in buurt A en is het ook in de loop van de middag al behoorlijk druk. Overlast van auto’s – fout en dubbel parkeren, hard rijden, harde muziek – staan hier (nog) meer op de voorgrond. Ook in buurt

B zijn er bewoners die niets op hebben met coffeeshops, maar zij roeren zich niet zo sterk als in buurt A.

Buurt A: auto's en rondhangen

In buurt A hebben we ons geconcentreerd op een cluster van drie op loopafstand van elkaar gelegen coffeeshops. Dit deel van Rotterdam, met tal van nationaliteiten, wordt door bewoners en ondernemers onder meer gewaardeerd om de centrale ligging, levendigheid en diversiteit. Er zijn problemen, maar, zo horen we hier vaak, die heb je in elke buurt. Maar er zijn ook bewoners die daar heel anders over denken en zich verzetten tegen de aanwezigheid van coffeeshops.

Meeste drukte in de vroege avond

Overlast in de omgeving van coffeeshops wordt het meest ervaren tussen 18:00 en 20:00 uur 's avonds, waarbij het in het weekend (vrijdag/zaterdag) extra druk is.

Drukke en minder drukke coffeeshop

"Coffeeshop A1 ligt in een doorgaande straat. Het is een echte haalshop, met een portier. Er is een continue aanloop. De meeste klanten komen lopend, maar we zien ook aardig wat klanten die met de auto komen. Ook iemand met scooter, en iemand op een fiets met kinderzitje. De portier is erg actief, en kent veel klanten. Sommigen geeft hij alleen een hand, met anderen maakt hij een praatje. Regelmatig staan er een paar mensen in de rij voor de balie. Sommige klanten lopen in en uit. Er rijden af en toe auto's langs met harde muziek, maar die komen niet voor de shop. We zien geen dubbelparkeerders. Er is redelijk wat parkeerplaats voor de deur, niet continu is een plek vrij maar wel regelmatig.

Coffeeshop A3 ligt in een echte woonstraat, de hele omgeving is hier direct een stuk rustiger. Zeker ook rond de coffeeshop. We zien ook een ander publiek, en hoewel er toch een redelijke aanloop is, is het lang niet zo druk als bij coffeeshops A1. Bezoekers komen meer druppelsgewijs. Er is geen portier, je moet aanbellen om binnen te komen. De meeste klanten die met de auto komen parkeren netjes hun auto en zetten de motor af enz. We zien en horen één keer een auto met muziek aan komen rijden en half op de stoep parkeren, knipperlichten aan. Deze komt voor de coffeeshop."

(observatie vrijdagavond 20:45-21:45 uur)

De nieuwe sluitingstijden

Professionals zien dat het sinds de nieuwe sluitingstijden na 22:00 uur veel rustiger is in de omgeving van de coffeeshops in buurt A. Dat horen we ook van bewoners: *"De sluitingstijden, dat is absoluut een positieve verandering geweest. Voorheen was er overlast tot 24:00 uur, en nu tot 22:00 uur. Na 22:00 uur is het echt rustig op straat nu."*

Maar er zijn ook bewoners die nog lang niet tevreden zijn: *"De sluitingstijden zijn veranderd van 11 naar 10 uur 's avonds, dat maakt niet enorm veel verschil. Maar toch prettig, natuurlijk. Het is een onderdeel van een oplossing in de goede richting. Maar het gaat ook om een goed en streng deurbelid, en het veranderen van de klandizie."*

Aard en omvang van overlast

Bewoners die klagen over overlast van coffeeshops, zeggen die vooral te melden bij de gemeente. De politie heeft weinig officiële meldingen (zie bijlage). Uit de interviews en observaties komt naar voren dat een van de drie coffeeshops voor meer overlast zorgt dan de andere twee. Dit komt voornamelijk door de ligging: in een smalle straat met eenrichtingsverkeer en vrijwel uitsluitend woonhuizen. In combinatie met de drukke aanloop van coffeeshopklanten zorgt dit voor klachten vanuit de buurt. Die gaan enerzijds over verkeersoverlast en anderzijds over drukte van mensen, meer specifiek: overlast van mensen die zich (lopend) door de buurt bewegen.

Kritische bewoner over coffeeshoppubliek

"Het schijnt dat coffeeshop A3 minder overlast veroorzaakt, maar eigenlijk gaat het bij allemaal om hetzelfde: klanten die zich misdragen, parkeerproblemen, geschreeuw, muziek, en het agressief bejegenen van buurtbewoners. Coffeeshops zijn een semi-illegaal circuit: dat trekt een bepaald volk aan. Deels gaat dat om buurtbewoners, deels mensen van buiten de stad die handelen. De consumenten zijn erg luidruchtig, veel opgeschoten jongens 20-35 jaar, snelle auto's en op brommertjes."
(bewoner)

Vormen van overlast

Niet alleen ervaren bewoners en ondernemers rondom de ene coffeeshop meer overlast dan rondom de andere. Ook de aard van de overlast is niet overal gelijk. Concreet gaat het om:

- foutparkeren van auto's, zoals dubbel parkeren, scheef in een parkeervak of op de stoep;
- auto's die hard door de straten rijden;
- geluidsoverlast (muziek, auto's die stationair draaien, scooters, stemgeluiden e.d.);
- fietsen en/of scooters die hinderlijk op de stoep staan;
- afval op straat;
- mensen die rondhangen en (deels ook) blowen op straat en in portieken;
- 'bepaalde mensen' die door de buurt lopen en er zonder coffeeshop niet zouden zijn.

De meeste van deze vormen van overlast namen we ook waar tijdens onze observaties in de avonduren, zij het niet elke keer en ook niet in gelijke mate (per coffeeshop). Rondhangen in portieken in de omgeving van coffeeshops hebben we echter geen enkele keer geconstateerd. Dit betekent uiteraard niet dat het nooit zal voorkomen, maar kennelijk is het geen vaste prik. Evenmin viel op dat "bepaalde mensen" door de buurt lopen – maar wellicht zijn die voor onderzoekers van buiten de buurt minder te herkennen.

Doorrijden en parkeren om de hoek

"De portier van coffeeshop A1 praat met de bestuurder van een auto die staat dubbel geparkeerd staat in een straat om de hoek. Nergens anders zijn parkeerplekken vrij. Na een halve minuut rijdt de auto door.

Wat later staat de portier bij coffeeshop A2 met twee mensen te praten. In ongeveer vijf minuten stopt er drie keer een auto midden op de straat. Er stapt iemand uit die de coffeeshop binnengaat. Op straat zijn geen parkeerplekken vrij.

Terug bij coffeeshop A1 zien we een auto dubbel parkeren. Uit de auto klinkt luide muziek. Een passagier gaat naar de coffeeshop, de auto rijdt door. Verderop in de straat om de hoek zien we een auto op de stoep, knipperlichten aan. De bestuurder gaat naar de coffeeshop."

(observatie zondagavond 20:15-21:15 uur)

Coffeeshops houden zelf oogje in het zeil

De overlast vindt zowel plaats in de directe omgeving van de coffeeshop, als iets verder weg. Met name parkeeroverlast en overlast van mensen die (al dan niet met een joint) op straat rondhangen worden juist iets verder weg, uit het directe zicht van de coffeeshop ondervonden. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat de portiers van de coffeeshops de directe omgeving goed in de gaten houden. Coffeeshopbezoekers parkeren bijvoorbeeld hun auto niet dubbel voor de deur, omdat ze weten dat de portier hen dan niet binnenlaat. Volgens de coffeeshops zelf handhaven zij hier ook streng op.

De geïnterviewde professionals en ook een deel van de bewoners zijn het erover eens dat de coffeeshopeigenaren welwillend zijn om de overlast te verminderen: zij hebben een goedlopende zaak en hun vergunning hangt er onder meer vanaf. De coffeeshops hebben het echter niet allemaal zelf in de hand.

Verskil in perceptie van overlast binnen dezelfde buurt

Het overheersende beeld van bewoners die in buurt A melding doen over overlast in relatie tot coffeeshops, is: hoger opgeleide mensen met kinderen. De meesten van hen hebben in de afgelopen jaren een huis gekocht in deze buurt met traditioneel vrij veel huurwoningen. Ze hebben contacten in de gemeente en/of het bestuur. Over het algemeen hebben ze weinig contact met de coffeeshops. De coffeeshops en ook andere bewoners hebben hier moeite mee: *"In de buurt zijn het allemaal nieuwkomers. Prima, leuk ook, en ook goed voor de buurt, maar stel je wel open. Mensen hebben een bepaalde angst om naar de coffeeshop te gaan."* (bewoner)

De melders zelf vinden echter dat het contact met de coffeeshop weinig tot niets oplost, en dat er moet worden gezocht naar andere maatregelen. Naast overlast van coffeeshops ervaren zij ook andersoortige overlast in de buurt, onder meer van instellingen voor daklozen en drugsverslaafden, en van verkeer dat niet gerelateerd is aan coffeeshops. Zij menen dat hun meldingen niet erg serieus worden genomen. *"Praten met de coffeeshop zelf heeft geen nut meer. En ik heb al 3 jaar geen*

meldingen meer gedaan, het wordt toch niet gerelateerd aan de coffeeshop. En als dat wel zo zou zijn, dan is dat geen 'objectieve melding', daar is dan een BOA of iets dergelijks voor nodig. Dat is wel een beetje het gevoel wat nu heerst onder de bewoners: dat melden zinloos is." (bewoner)

Buurt B: parkeeroverlast en hardrijden

Buurt B ligt in het zuidelijk deel van Rotterdam. De geïnterviewden waarderen deze buurt vanwege onder meer de betrokkenheid onder de bewoners en de diversiteit. Ook in buurt B hebben we ons geconcentreerd op een cluster van drie coffeeshops, eveneens alle drie op loopafstand van elkaar.

Hele dag druk, maar nu rustig na 22:00 uur

De drukste tijden van de drie coffeeshops zijn over het algemeen tussen 16:00 en 19:00, maar ook in de ochtend kan het druk zijn. Om 22:00 uur, eigenlijk al iets eerder, zijn de coffeeshops gesloten en is het rustig op straat.

Formele meldingen van overlast worden volgens de professionals in deze buurt nauwelijks gedaan. (Zie ook de bijlage)

Wel en niet betaald parkeren

Informeel klagen buurtbewoners meer over een van de drie coffeeshops – met name parkeerdruchte – dan over de andere twee. Dit heeft deels te maken met het feit dat de beide laatste coffeeshops wel in een betaald parkeren gebied liggen en de coffeeshop waar de meeste klachten over komen niet. Dat leidt tot een grote parkeerdruchte in de straten rond die ene coffeeshop. Bewoners klagen dat zij hun auto niet kunnen parkeren doordat coffeeshopbezoekers de parkeerplekken bezet zouden houden.

Hardrijders

Daarnaast ervaren bewoners rond een van de drie coffeeshops vooral overlast van auto's die hard door de straat rijden. Een van hen verwoordt het als volgt:

"Het vervelendste vind ik dat de coffeeshopklanten soms zo hard met hun auto's rijden. Dat vind ik gevaarlijk voor de kinderen. Ik heb zelf kinderen, maar in de straat wonen ook

Kortom: het beeld dat bewoners hebben van hoe het in hun buurt hoort te zijn kan nogal uiteenlopen. De ene groep bewoners acteert hier ook eerder op dan de andere. Niet alleen wat betreft coffeeshops.

veel kinderen. Ze zouden drempels moeten plaatsen, ik heb het daar wel eens over gehad met politie. Maar ik heb het gevoel dat er niet naar me wordt geluisterd. Er is te weinig politiecontrole voor het harde rijden."

Andere observaties

Rond alle drie de coffeeshops zijn er klachten over parkeerdruchte en fietsers op het trottoir. We observeren inderdaad parkeerdruchte. Veel auto's stoppen voor of nabij de coffeeshops, waarna een persoon uitstapt om naar de coffeeshop te gaan, en de ander in de auto blijft rondrijden totdat degene die naar de coffeeshop ging weer naar buiten komt.

Verder nemen we waar:

- coffeeshopbezoekers die hun auto dubbel of anderszins fout parkeren;
- geluidsoverlast: auto's waar luide muziek uit komt, of met een stationair draaiende motor op een parkeerplek;
- af en toe coffeeshopbezoekers die over de stoep fietsen;
- soms dusdanige druchte bij een coffeeshop dat klanten buiten wachten tot er binnen meer ruimte is.

Overlast niet alleen van coffeeshopbezoekers

De overlast vindt voornamelijk in de directe omgeving van de coffeeshops plaats. Dat wil overigens niet zeggen dat de overlast altijd (direct) samenhangt met coffeeshops. *"Die klachten, dat zijn vaak dezelfde mensen. Het kan mijn vooroordeel zijn, maar die zijn in de loop der jaren een beetje verzuurd. Die zitten de hele dag er tegen aan te kijken en zich te ergeren. En dan zien ze iemand over de stoep fietsen of fout parkeren, en dat is dan een klant van de coffeeshop en dat moet dan niet kunnen, maar over de stoep fietsen en fout parkeren gebeurt overal in Rotterdam."* (professional)

Die overlast wordt soms onterecht gekoppeld aan de coffeeshop:

“Je krijgt ze [de klagers] niet in de coffeeshop, ze willen er niks van weten. De coffeeshop moet gewoon weg, want dat zorgt voor problemen, vinden ze. Ik vraag dan bijvoorbeeld of ze hebben gekeken naar de ‘witte kentekens’ van de auto’s in de straat, want dat zijn Poolse kentekens, uit het Oostblok enzo, maar daar gaan ze niet op in. Het parkeerprobleem wordt op de coffeeshop geschoven. Ja er komen wel veel klanten met de auto, maar veel komen ook gewoon uit de buurt, lopend.” (bewoner over klagende bewoners)

Tijdens onze observaties zien we inderdaad opvallend veel auto’s in de wijk met ‘witte kentekenplaten’. Ook zien we op zaterdagavond veel mensen rond de Poolse supermarkten in de wijk. Daar is het nog drukker dan bij de coffeeshops.

Maatregelen van coffeeshops

Ook over buurt B zeggen professionals, bewoners en ondernemers dat de coffeeshopeigenaren hun eigen stoep goed schoonhouden, omdat ze veel te verliezen hebben. Maar er is ook sprake van authentieke verbondenheid met de buurt.

Een van de drie coffeeshops (B3) heeft duidelijk zichtbaar een portier/verkeersregelaar aan het werk om het parkeren goed in de gaten te houden. De andere twee coffeeshops hebben pionnen op de stoep staan om aan te geven dat daar niet geparkeerd mag worden. Deze maatregelen zijn echter niet altijd afdoende. *“Dat dubbel parkeren bij coffeeshop B3 doen die klanten een eind verderop. Zover reikt de portier van de coffeeshop niet. De jongens van de coffeeshop doen er zoveel mogelijk aan om het in goede banen te leiden. Ze hebben een bord in de etalage ‘bij dubbel parkeren wordt niet bediend’, beetje een wassen neus natuurlijk, maar ze geven wel het signaal af.”* (professional)

Oudgedienden en nieuwe bewoners

De mensen die meldingen doen over de overlast in buurt B zijn buurtbewoners. Zij klagen bij de wijkagenten en tijdens buurtvergaderingen. Het zijn overwegend autochtone bewoners. Enerzijds zijn het, net als in buurt A, bewoners die een aantal jaar geleden een huis

hebben gekocht. Deze mensen klagen niet rechtstreeks bij de coffeeshop, maar de coffeeshops horen via anderen over de klagers. Daarnaast – en minder dan in buurt A – zijn het mensen die er al jarenlang wonen. Professionals die goed bekend zijn met deze buurt kijken hier heel verschillend tegen aan. De een heeft veel begrip voor de ‘oudgedienden’: *“Meldingen komen van buurtbewoners die er al wat langer wonen, de autochtone bewoners. Dat zijn mensen die toch wat meer betrokken zijn bij de wijk, de verloedering zien, zij hebben die coffeeshops nooit gewild.”* De ander relativeert: *“Die klachten over mensen die af en aan lopen: als je dat echt zo erg vindt dan heb je al twintig jaar de tijd gehad om weg te gaan, want zo lang zitten die coffeeshops er al. En laten we wel wezen, heel veel van de mensen in die buurt zijn blij met de coffeeshops. Kijk, als je als nieuwkomer zegt ‘ik heb een probleem met die coffeeshop’, ja, dan heb je je huiswerk niet goed gedaan.”*

Coffeeshops en veiligheid

Er zijn ook bewoners die vinden dat de coffeeshops in de buurt in positieve zin bijdragen aan de veiligheid in de buurt. Een van hen verwoordt het als volgt: *“Coffeeshops zijn er, het is niet mijn ding, maar het is goed dat ze er zijn. Ze hoeven van mij niet in de wijk, maar deze zit er al 30 jaar, dus die gaat niet weg. Het is goed geregeld. Zolang ze open zijn, zijn de lichten aan en ze houden de boel op straat in de gaten, niet alleen voor hun eigen deur. De andere bewoners voelen zich ook veiliger door de shop, het heeft ook zijn voordelen om een coffeeshop in de buurt te hebben. De mensen die er verder vandaan wonen hebben de meeste last ervan. Zeggen ze.”*

En volgens een van de coffeeshops horen ze van burens dat die zich veiliger op straat voelden toen ze nog niet om 22:00 uur dicht gingen. *“De burens vonden de maatregel negatief, want het is nu om 10 uur ’s avonds donker, en dat voelt niet veilig. Ze voelden zich veiliger toen het tot licht nog tot 12 uur aan was, met de portier voor de deur. De zaak aan de overkant klaagt soms over parkeerproblemen, maar dat zijn vaak hun eigen klanten. Er werken ook vrouwen, en die vinden het onveilig nu, want het is gewoon rustig op straat na tien.”*

Buurt waar coffeeshops tot 24:00 uur open zijn

Buurt C ligt direct in het centrum van Rotterdam. Hier zijn de openingstijden niet veranderd en mogen de coffeeshops open blijven tot 24:00 uur. Het is in dit deel van Rotterdam veel drukker op straat dan in de buurten A en B – ook al ligt het cluster van twee coffeeshops waarop we in buurt C hebben gefocust niet ver van het cluster van coffeeshops in buurt A. De twee coffeeshops zitten in dezelfde straat, een lange straat met veel ‘natte’ horeca, winkels en andere ondernemers. Er zijn weinig formele meldingen over overlast van coffeeshops.

Overlast: auto's en rondhangers

Buurtbewoners en ondernemers klagen wel informeel bij de stadsmarinier of andere politiemensen over overlast van horeca. Dit betreft hoofdzakelijk overlast van cafés en ook wel van shisha lounges (veel volk op straat, geluidsoverlast en vechtpartijen). Er komen weinig coffeeshop-gerelateerde klachten.

De problemen die er zijn rond coffeeshops hebben vooral te maken met parkeren. Vaak noemt men dan toeristen uit België en Frankrijk die met de auto komen, maar ook wel Rotterdammers die dat doen. Het gaat naast dubbel parkeren en foutparkeren om te hard rijden en ander ‘asociaal rijgedrag’, zoals keiharde muziek met de ramen open.’

Een tweede pijnpunt is overlast van mensen die op straat en in portieken rondhangen, blowen en daarbij ook afval achterlaten en in portieken urineren. Het zwaartepunt ligt in de avond, en in de weekenden. Volgens de politie is deze overlast meer zichtbaar in de zomer, terwijl sommige bewoners er in de winter meer overlast van ervaren.

Tijdens onze observaties rond de coffeeshops zien we wisselend deze vormen van overlast, maar ook in buurt C zien we niet echt groepjes in de nabije omgeving van de coffeeshops rondhangen. Wel nemen we stevast verkeersoverlast waar. Bij beide coffeeshops is er de hele avond een vrij constante aanloop van klanten. De meeste klanten komen lopend,

maar we zien ook veel klanten die met de auto komen.

“We zien niemand fout parkeren. Geen hangers voor de shop. Voor de coffeeshop en in de straat zijn veel fietsenrekken. Het is druk op straat, er staan veel fietsen in en bij die rekken. De fietsen van de klanten van de shop vallen echter niet uit de toon. Er staan geen fietsen midden op de stoep voor de shop of iets dergelijks. We zien geen afval op straat. Er rijden regelmatig auto's langs met harde muziek, ook rijden ze erg hard. Dat zijn geen klanten van de shop.”

(donderdagavond observatie 21:00-21:30 uur)

Tijdens andere observaties zien we meer terug van overlast die professionals, bewoners en ondernemers in deze buurt benoemen. Met name het dubbel parkeren springt eruit, en hoe later het wordt op de avond, hoe vaker we dit waarnemen. Echter, we zien zowel bezoekers van de coffeeshop dubbel parkeren, als mensen die voor de pinautomaat komen. Meermaals zien en horen we auto's hard door de straat rijden, maar dit lijken geen coffeeshopbezoekers te zijn. Ook de bewoners en ondernemers in de straat is dit hardrijden een doorn in het oog: *“Het grootste probleem in de straat is dat er veel te hard wordt gereden. De straat wordt door sommige mensen gebruikt als een racebaan. Vorig jaar is er een zeer ernstig auto-ongeluk gebeurd. Toen zijn er na overleggen allerlei toezeggingen gedaan door o.a. de gemeente. De perrons zouden worden verlegd. Er zouden verdragende maatregelen worden ingevoerd op straat. Maar nu, bijna anderhalf jaar na dato, is er nog steeds niets gebeurd.”* (ondernemer)

Gewoon een drukke buurt?

De twee coffeeshops vinden zelf dat er geen noemenswaardige overlast is, los van de vervelende klanten en dubbelparkeerders die er volgens hen overal wel eens zijn. Professionals bevestigen dat er over het algemeen geen sprake is van hardnekkige of structurele problemen zijn in relatie tot de coffeeshops, los

van de 'standaard overlast' die er is als er veel mensen zijn, of zoals een van hen zegt: *"bij elk bedrijf dat zoveel bewegingen genereert."* De ondernemers en bewoners zeggen doorgaans geen (specifieke) overlast te ervaren van de coffeeshops. Er zijn echter ook ondernemers die er anders over denken (zie verderop).

Drukker sinds nieuwe sluitingstijden

Sinds de veranderde sluitingstijden in de rest van Rotterdam is het tussen 22:00 en 24:00 uur wat drukker geworden bij de coffeeshops in deze buurt. Dat melden zowel de professionals als de coffeeshops zelf. De coffeeshops geven aan nieuwe klanten te hebben gekregen en meer omzet te draaien, maar de drukte aan te kunnen. Het type klanten dat zij trekken is niet wezenlijk veranderd. De nieuwe klanten zijn overwegend Rotterdammers. De klachten rondom coffeeshops zijn ook wat toegenomen. Een professional hierover: *"De afgelopen twee jaar zijn er meer klachten gekomen, maar het gaat in golfbewegingen. Simpelweg: hoe meer toeloop, hoe meer klachten. Maar het is geen explosieve stijging."* Dit beeld wordt bevestigd door de andere professionals die we spraken. (In de politiecijfers over overlast is dit overigens niet echt terug te vinden; zie bijlage)

Maar geen lange rijen voor de deur

Waar we van enkele andere coffeeshops buiten het centrum hoorden over lange rijen klanten in het weekend voor de coffeeshops die nog steeds tot 24:00 uur open mogen blijven, wordt dit weersproken door de coffeeshops in buurt C. Tijdens onze eigen observaties zien we wel drukte, maar inderdaad geen lange rijen mensen. Dat heeft ongetwijfeld ook te maken met maatregelen die coffeeshops zelf treffen. Dit geldt in het bijzonder voor een van de twee onderzochte coffeeshops. Naast een portier die (pro-)actief bezoekers benadert om overlast te voorkomen, heeft deze coffeeshop een ruim zitgedeelte voor bezoekers. Om de doorstroom te bewaken mogen zij hier maximaal een half uur blijven. De andere coffeeshop heeft ook een portier, hoewel die zich vooral richt op het controleren van de leeftijd aan de hand van legitimatie. Daarnaast zeggen beide coffeeshops aan te sturen op een bepaald publiek, en be-

paalde mensen zoals agressieve of dronken mensen te weigeren.

Omdat iedereen die we in buurt C hebben gesproken vrijwel meteen begon over één specifieke coffeeshop, een die we niet in het onderzoek hebben meegenomen, zijn we ook daar een paar keer gaan observeren. Het is een hele grote coffeeshop en er komen (nog) veel meer klanten dan in de twee coffeeshops waarop onze focus lag. Maar ook hier geen lange rijen voor de deur.

Maatregelen van coffeeshops tegen overlast

Breder gesproken zegt een medewerker van een van de coffeeshops over de omgang met ongewenst gedrag van klanten: *"Parkeren is van de grootste klachten rond coffeeshops denk ik. Mensen willen gewoon even snel iets halen, zijn in en uit en denken de auto dan wel even op de knipperlichten te zetten, want ze zijn zo weer weg. Sommigen komen ook met piepende banden of hard aanrijden. Dat zijn de locals. Daar is 1x iets van zeggen meestal wel genoeg bij, maar sommigen pikken het niet zo als je ze aanspreekt. Je moet de klant echt opvoeden. Als je dat niet doet, gaat de buurt klagen."*

Eerder hoorden we al een professional en een coffeeshop in buurt A over het 'opvoeden' van klanten, zeker als het gaat om rij- en parkeergedrag. Ook in buurt C blijken coffeeshops zelf verschillende maatregelen te nemen om overlast te beperken. Ze spreken met de burens, wel meer met ondernemers in de straat dan met bewoners. Ook met de wijkagent is regelmatig contact. Als er iets aan de hand is, wordt dat door hem gemeld. De coffeeshops zelf zeggen scherp te letten op overlast ("want je vergunning hangt er vanaf").

Klachten over overlast en runners

Volgens de politiemensen die we interviewden, wordt er door buurtbewoners niet geregeld of structureel geklaagd. Zij klagen wel regelmatig over overlast van horeca (maar dat betreft dan doorgaans niet de coffeeshops). Bij vlagen zijn er wel klachten over coffeeshops, met name wanneer een coffeeshop tijdelijk gesloten is – iets dat de afgelopen tijd een aantal keer is gebeurd – en een andere coffeeshop het daardoor drukker krijgt. Dan

klagen bewoners onder andere over mensen die op straat blowen. Uit verschillende hoeken horen we ook over drugsrunners die er soms in de buurt zouden zijn: *“Toen coffeeshop X van de zomer even dicht was, stonden de ze bij coffeeshop Y in de rij tot helemaal op straat. Er kwamen toen ook weer drugsrunners. Zij vallen mensen lastig. Het is criminaliteit en het wordt niet gecontroleerd.”* (bewoner & ondernemer)

De professionals die we interviewden zeggen echter dat zij geen onderbouwing zien voor softdrugrunners, en ook tijdens onze eigen observaties hebben we hen nooit waargenomen.

Ondernemers en bewoners

Waar in buurt A en B de coffeeshops grotendeels zijn gevestigd in woonwijken, bevinden deze coffeeshops zich in een straat met veel andere ondernemers. Dit betekent dat er in buurt C, naast visies van omwonenden, ook belangen spelen van andere ondernemers in de buurt. De ondernemers hebben een uiteenlopende kijk op de coffeeshops in de straat. Sommigen zijn er positief over, omdat het reuring geeft en/of extra klandizie gene-

reert voor hun eigen zaak. Anderen staan er negatief tegenover. Niet zozeer omdat zij er (aantoonbaar) overlast van ervaren, maar meer algemeen omdat coffeeshops het beeld van de straat omlaag halen.

Effecten van de nieuwe sluitingstijden elders

De uiteenlopende meningen gaan vooral over het fenomeen coffeeshops, en niet over de veranderde sluitingstijden voor coffeeshops in de rest van Rotterdam. Daarover horen we geen specifieke klachten. De buurt ervaart niet echt een verschil met voorheen. Een ondernemer vindt dat coffeeshops uit principe net zo lang open zouden mogen zijn als andere horeca. Een van de coffeeshops zelf zegt over de maatregel van sluitingstijden: *“Voor de coffeeshop is de nieuwe maatregel positief, extra omzet. En voor de buurt is het niet negatief, denk ik. De andere ondernemers in de straat vinden het positief, want het trekt extra klandizie. Juist ook overdag komen er meer mensen naar de straat. In elke buurt heb je mensen die willen dat de coffeeshops eerder dicht zijn. Het gaat om verschillende belangen, belangenconflicten. Voor de klanten zal het niet veel uitmaken.”*

Effecten van de nieuwe sluitingstijden

Ook al geven registratiecijfers uit de politieregistratie niet echt een valide zicht op veranderingen in overlast, uit het veldonderzoek blijkt dat er zeker het een en ander veranderd is sinds de nieuwe sluitingstijd voor de meeste coffeeshops in Rotterdam. In hoeverre kunnen deze veranderingen worden gezien als causaal samenhangend met de nieuwe maatregel?

Variatie in problematiek en perceptie

De vormen van overlast vertonen overeenkomsten tussen de drie onderzochte buurten, maar ook verschillen. Binnen dezelfde buurt wordt de overlast deels heel verschillend ervaren door bewoners. Dat heeft er ook mee te maken dat de ene coffeeshop meer drukte creëert dan de andere. Maar het lijkt minstens zo sterk af te hangen van welke normen men hanteert.⁹ Enerzijds zijn er buurtbewoners (en

ondernemers) die vinden dat coffeeshops helemaal niet thuis horen in hun buurt (of sowieso niet zouden moeten mogen bestaan). Anderzijds zijn er buurtbewoners die zelf coffeshopklant zijn. En daar tussenin zitten burgers die coffeeshops tamelijk koud laten.

Beoogde effecten

Dankzij de vervroegde sluitingstijden van coffeeshops in de buurten A en B is de overlast nu eerder afgelopen. Hoewel er in de beginperiode na de invoering van de maatregel wel wat ongeremdheden plaatsvonden, waarbij het met name ging om klanten die voor een dichte deur stonden, waren die vrij snel opgelost. Klanten werden vooraf geïnformeerd, de politie hield de nieuwe sluitingstijd goed in de gaten en de coffeeshops gingen consequent op tijd dicht.

De aard en omvang van de overlast zijn niet wezenlijk veranderd door de vervroegde sluitingstijd, maar waar voorheen de overlast tot 24:00 uur door kon gaan, is dat nu terug gebracht tot 22:00 uur. Vanaf dat tijdstip is het nu in buurt A en buurt B veel rustiger op straat.

Dat lijkt een logisch gevolg van de vervroegde sluitingstijden, maar het is niet vanzelfsprekend. Er had bijvoorbeeld ook meer straat-handel kunnen komen na de vervroegde sluitingstijd.

Concluderend heeft het terugbrengen van de sluitingstijd van coffeeshops geleid tot een korter tijdsbestek waarin overlast wordt ervaren.

Belangrijkste vormen van overlast

De overlast van coffeeshops die wordt ervaren kent twee hoofdvormen: enerzijds rondom verkeer/parkeren, anderzijds rondom het op straat rondhangen van coffeeshopbezoekers.

Verkeersoverlast

De verkeersoverlast heeft grotendeels betrekking op foutparkeren, dubbel parkeren en geluidsoverlast als gevolg van de motor stationair laten draaien en/of luide muziek uit de auto. Er is daarbij niet altijd een directe relatie met de coffeeshop. We zagen ook mensen foutparkeren voor bijvoorbeeld de kapper of de pinautomaat. Maar zeker is dat de coffeeshops veel klanten trekken. Wel verschilt de verkeersoverlast per coffeeshop en per buurt tussen coffeeshops en parkeeroverlast: de ene coffeeshop/buurt trekt meer klanten uit de buurt (die vaker lopend komen), de andere trekt meer klanten uit de omliggende gemeenten van Rotterdam. Een professional zegt hierover: *“In buurt B hebben we drie coffeeshops, dat is wel heel veel op zo’n stukje. Ze zijn ingebed in de buurt ja, maar ze [klanten] komen van heinde en verre, uit Spijkenisse en zo, daar zijn er een aantal gesloten, het zijn – ik vind dat wel een mooi woord – ‘forensische gebruikers’.”*

Na 22:00 uur is de overlast van verkeer in buurt A en buurt B veel minder. In buurt C wordt vergelijkbare overlast ervaren en waargenomen als voorheen, maar het is er wel wat drukker geworden.

Toeristen

In 2012 (dus voordat de nieuwe sluitingstijden van kracht werden) werd het aandeel toeristen in Rotterdamse coffeeshops geschat op zo’n 5%. Ook nu zagen we tijdens het veldonderzoek in de omgeving van coffeeshops (en wijdere omgeving) geregeld auto’s met buitenlandse kentekenplaten. Deels betrof het auto’s uit de zogeheten MOE-landen, zoals Polen en Roemenië. Daarbij ging het overwegend om niet-toeristen. In de andere gevallen betrof het hoofzakelijk auto’s met Belgische en in mindere mate Franse nummerborden. Dat verschilde per buurt, maar telkens ging het om niet meer dan een handvol ‘toeristen-auto’s’ tegelijkertijd. En daarvan gingen niet alle bestuurders / passagiers als vanzelfsprekend naar de coffeeshop.

Rondhangende blowers

Rondhangende softdrugsgebruikers vormen het andere vaak genoemde overlastprobleem in alle drie onderzochte buurten. Over de ernst en omvang hiervan hoorden we verschillende geluiden. We observeerden zelf coffeeshopbezoekers die op straat rondhingen (en deels ook blowden), maar die zagen we evenzeer rond andere ondernemingen (zoals cafés, winkels, snackbars) in dezelfde buurten. Groepjes die structureel rondhangen hebben we niet gezien - of zij gingen wellicht op in het grotere publiek. In buurt C waren meer rondhangende gebruikers dan in de beide andere buurten, maar die vermengden zich met andere mensen op straat, die winkelden of andere horeca bezochten.

Concluderend: dankzij de vervroegde sluitingstijden is de overlast van rondhangende gebruikers verminderd, omdat coffeeshopbezoekers na 22:00 uur in buurt A en buurt B niet meer op straat rondhangen en het rustiger is geworden op straat.

Maatregelen van coffeeshops

De beoogde effecten van de vervroegde sluitingstijden zijn mede in gunstige zin beïnvloed door de coffeeshops zelf. De coffeeshops in alle drie de buurten hebben maatregelen genomen om de overlast te beperken, hoewel de een meer dan de ander. Over het algemeen zijn ze welwillend, hetgeen wordt bevestigd door vrijwel alle geïnterviewde profes-

sionals. De coffeeshops zijn zich bewust van de risico's die overlast met zich meebrengt en nemen dan ook maatregelen om die zoveel als mogelijk te beperken. Er staat voor de coffeeshops veel op het spel (verlenging van vergunning = omzet).

De politie komt regelmatig langs bij de coffeeshops, weet wat er speelt en heeft de coffeeshops scherp in het vizier. Stadsmariniers en wijkagenten bespreken met en adviseren aan coffeeshops hoe zij overlast kunnen verminderen. De meeste coffeeshops hebben ook contacten met burenbuurtbewoners. Maar niet met allemaal; vooral de groepen burgers (en soms ook ondernemers) die het meest klagen lijken het contact met coffeeshops te mijden. Anderzijds zijn er buurtbewoners die neutraal tegenover coffeeshops staan, maar wel positieve geluiden laten horen over bijvoorbeeld een portier die de straat schoonhoudt en altijd een praatje maakt.

Neveneffecten

Wat betreft onbedoelde – maar deels wel te verwachten – effecten van de maatregel is er op twee manieren sprake van verplaatsing. Enerzijds is het bij sommige coffeeshops nu drukker eerder op de dag, en ook wel in het laatste half uur voor sluitingstijd is de aanloop groter geworden (temporele verplaatsing). Anderzijds concluderen we een gedeeltelijke ruimtelijke verplaatsing naar coffeeshops in het centrum die tot 24:00 uur open mochten

blijven. Hier merken we wel op dat we niet afdoende hebben kunnen vaststellen van welke coffeeshops deze bezoekers komen. De coffeeshops in buurt A en B geven aan eigenlijk niet echt klanten te hebben verloren, terwijl de coffeeshops in buurt C zeggen dat ze er nieuwe klanten bij hebben gekregen. Deze nieuwe klanten zijn misschien coffeshopbezoekers die nog steeds ook naar coffeeshops in buurt A of B gaan, maar sinds de nieuwe maatregel later op de avond ook wel eens naar coffeeshops in buurt C. Ook zou het kunnen zijn dat de nieuwe klanten uit andere Rotterdamse buurten komen waar eveneens de sluitingstijd is vervroegd, maar die we niet hebben onderzocht.

De omwonenden van de coffeeshops in buurten A en B zijn meestal blij met de vervroegde sluitingstijden. Ook meerdere personeelsleden van de coffeeshops vinden het een positieve verandering, want nu zijn ze niet meer zo laat thuis als toen de coffeshop nog tot 24:00 uur 's avonds open was.

Toch horen we hier en daar ook dat de coffeshop voor omwonenden de veiligheidsgevoelens vergroot, door de camera's die er hangen en het feit dat er gedurende de openingstijden een portier voor de deur staat en mensen op straat zijn. Sommige bewoners zijn daarom minder blij met de vervroegde sluitingstijden in hun buurt.

Bijlage: Overlastmeldingen bij de politie

Om een cijfermatige indicatie te krijgen van de (ontwikkelingen in) overlast rondom coffeeshops is een selectie gemaakt uit alle meldingen die tussen januari 2012 en juli 2015 geregistreerd zijn in het GMS (Gemeenschappelijk Meldkamer Systeem).¹⁰ Hier komen de meldingen terecht vanuit 112 en de meldingen die zijn doorgezet van 0900-8844 en eigen waarneming door de politie. De meldingen gaan over heel uiteenlopende zaken. Niet alles wat gemeld wordt, komt in deze cijfers terecht. Uit de cijfers valt *niet* te halen of de meldingen te maken hebben met coffeeshops. Als alternatief kozen we voor een selectie van categorieën meldingen over problematiek die vaak geassocieerd wordt met coffeeshops of coffeshopbezoekers, te weten:

- Leefmilieu, Overlast van/door: Geluid; Jeugd; Persoon; Overig
- Veiligheid en openbare orde, Drugszaak: Dealen; Overig
- Veiligheid en openbare orde, Aantasting openbare orde: Overig
- Verkeer, Wegverkeer: Parkeerproblemen; Asociaal rijgedrag.

Deze selectie is nog steeds erg grofmazig; verreweg de meeste meldingen zullen geen betrekking hebben op coffeeshops of coffeshopbezoekers. Zeker niet als we naar de cijfers over heel Rotterdam kijken.

Heel Rotterdam

Voor de hele stad ging het in 2012 om ongeveer 20 000 meldingen, in 2013 waren het er rond de 27 000 en in 2014 bijna 31 000 (zie Tabel I). Een complicatie bij de vergelijking van de jaren is dat in mei 2013 een grote wijziging plaatsvond in het registratiesysteem van de politie. Daar is wel zo goed als mogelijk rekening mee gehouden, maar de stijging in de cijfers tussen 2012 en 2013 is naar alle waarschijnlijkheid voor een deel geen 'echte' toename, maar een zogeheten 'registratie-effect'. De (methodologisch) meest geschikte vergelijking is die tussen 2014 – het jaar waarin voor de meeste betreffende coffeeshops de nieuwe

sluitingstijden werden ingevoerd – en 2015. Voor 2015 beschikten we over de cijfers tot en met september (ruim 19 000 meldingen). Wanneer we die doortrekken naar het hele jaar, dan zou het voor heel 2015 gaan om bijna 25 000 meldingen.¹¹ Dat betekent een daling met 20% ten opzichte van 2014.

Elk jaar ligt de piek in het aantal meldingen in de zomermaanden. Over het gehele jaar genomen scoort Leefmilieu-Overlast het hoogst, met Geluid aan top, gevolgd door Jeugd en Persoon. Persoon scoort in 2015 hoger dan in 2014, maar Jeugd lager. Binnen de categorie Veiligheid en openbare orde gaat het hoofdzakelijk om 'Aantasting openbare orde: Overig'. Meldingen over Drugszaken vormen een kleine minderheid. Binnen de (relatief kleine) categorie Verkeer-Wegverkeer gaat het vooral om meldingen over parkeerproblemen.

Omgeving coffeeshops

Voor de drie onderzochte buurten is hetzelfde gedaan, maar hierbij is gekeken naar het postcode van elke coffeeshop en twee of drie aanpalende postcodegebieden. De geselecteerde gebieden zijn niet precies even groot, maar dat was niet te vermijden. Voor zover er überhaupt een type melding uitspringt, is het Geluid (alleen buurt A). Opmerkelijk is dat er nauwelijks drugszaken tussen zitten.

Zoals te zien is in Tabel II gaat het telkens om kleine aantallen meldingen, verspreid over hele jaar. In 2014 zijn de aantallen wat hoger dan in 2013. En in 2015 zijn ze voor de twee buurten waar de coffeeshops om 22:00 uur sluiten wat lager dan in 2014 – en in de buurt waar de sluitingstijd niet is veranderd bleven ze ongeveer gelijk. Het gaat echter om kleine aantallen, waardoor er geen wetenschappelijke verantwoorde conclusie over veranderingen uit te trekken valt.

Wat de cijfers wel indiceren dat overlast in de (nabije) omgeving van coffeeshops minder dan 1% uitmaakt van alle geselecteerde vormen van geregistreerde overlast in Rotterdam.¹²

Tabel I Selectie van meldingen in GMS, heel Rotterdam 2012-2015.

	2012	2013	2014	2015 t/m sept	2015 extrapo- latie hele jaar	Vershil 2015 (heel jaar) met 2014
Leefmilieu-Overlast:						
-Overig	3 381	4 801	4 461	2 063	2 649	-41%
-Geluid	8 775	9 201	9 058	6 329	8 128	-10%
-Jeugd	4 567	2 506	2 792	1 717	2 205	-21%
-Persoon	-	898	2 403	3 226	4 143	+72%
-Verkeer	-	40	115	89	108	-6%
Veiligheid en openbare orde:						
-Aantasting openbare orde: Overig	2 112	8 082	10 297	4 586	5 866	-43%
-Drugszaak: Overig	280	332	274	124	159	-42%
-Drugszaak: Dealen	-	85	157	161	207	+32%
Verkeer-Wegverkeer:						
-Asociaal rijgedrag	-	34	103	178	229	+122%
-Parkeerproblemen	1 085	1 069	1 098	726	932	-15%
TOTAAL	20 200	27 084	30 758	19 194	24 649	-20%

Tabel II Selectie van meldingen in GMS, omgeving coffeeshops 2012-2015.

	2012	2013	2014	2015 t/m sept	2015 extrapo- latie hele jaar
Buurt A (sluitingstijd 22:00 uur):					
- Coffeeshop A1	1	8	18	11	
- Coffeeshop A2	0	6	3	3	
- Coffeeshop A3	5	7	15	4	
Alle drie	6	21	36	18	23
Buurt B (sluitingstijd 22:00 uur)					
- Coffeeshop B1	3	5	4	1	
- Coffeeshop B2	0	1	3	3	
- Coffeeshop B3	6	1	6	1	
Alle drie	9	7	13	4	6
Buurt C (sluitingstijd 24:00 uur)					
- Coffeeshop C1	1	5	5	9	
- Coffeeshop C2	3	7	8	3	
Allebei	4	12	13	12	15
Totaal 8 coffeeshops	19	40	62	35	44

Noten

---

¹ Uitgangspunt 1 van “*Het Rotterdamse coffeeshopbeleid 2013*”, p. 4.

² Bij het veldonderzoek werden we ondersteund door Eline Kamphuis, MSc en dr. Danielle Chevalier.

³ Bieleman, B., Nijkamp, R. & Bak, T. (2012) *Coffeeshops in Nederland 2011*. Groningen: IntraVal.

⁴ Soms iets meer, soms iets minder, met name door (tijdelijke) sluiting, c.q. in afwachting van verlenging van de vergunning.

⁵ Nijkamp, R. & Bieleman, B. (2012) *Coffeeshopbezoek Rotterdam voorjaar 2012*. Groningen: IntraVal.

⁶ Daar ging het om gemiddeld ongeveer 125 klanten per dag (coffeeshops in het Wallengebied niet meegerekend).

Korf, D.J., Doekhie, J. & Wouters, M. (2011) *Amsterdamse coffeeshops en hun bezoekers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

⁷ Volgens het meeste recente landelijke onderzoek naar middelengebruik had 8.0% van de Nederlands bevolking in de leeftijd 15-64 jaar het afgelopen jaar cannabis gebruikt en 4.6% in de afgelopen maand. In het voorlaatste onderzoek was dit respectievelijk 7.0% en 4.2%. In beide onderzoeken zijn de percentages hoger voor de grote steden.

Nationale Drugsmonitor, Jaarbericht 2013/2014. Utrecht: Trimbos-instituut.

Kerncijfers drugsgebruik 2014. Utrecht: Trimbos-instituut.

⁸ Let wel: zo was de situatie voordat in de zuidelijke provincies het ingezetenen criterium werd ingevoerd. Uit ander onderzoek blijkt dat een deel van de niet-ingezetenen (voornamelijk inwoners van België, Duitsland en Frankrijk) is uitgeweken naar coffeeshops elders in het land. Daaronder ook Rotterdam, hoewel hier het ‘coffeeshoptoerisme’ van relatief beperkte omvang is.

Van Ooyen-Houben, M., Bieleman, B. & Korf, D.J. (2014) *Coffeeshops, toeristen en lokale markt*. Den Haag: WODC.

Benschop, A., Wouters, M. & Korf, D.J. (2015) *Coffeeshops, toerisme, overlast en illegale verkoop van soft-drugs, 2014*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

⁹ Daniëlle Chevalier deed onderzoek naar de rol van overheid en burgers bij de totstandkoming en handhaving van blowverboden. Zij introduceerde het begrip ‘emotioneel eigendom’. Deze term lijkt ook van toepassing op de verschillen in opvattingen over en overlastervaring van coffeeshops.

Chevalier, D.A.M. (2015) *Playing it by the rules. Local bans on the public use of soft drugs and the production of shared spaces of everyday life*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam (proefschrift).

¹⁰ Met dank aan Suzanne van den Berge, MSc, Team Kennis en Veiligheidsbeleving, Directie Veiligheid, Gemeente Rotterdam.

¹¹ Doen we simpelweg een vermenigvuldiging met 12/7 (de eerste 9 maanden doortrekken naar het hele jaar), dan komt het neer op 25 592. Het lijkt juist om rekening te houden met seizoenfluctuaties. Nemen we als basis 2014 (toen kwam 77.87% van de meldingen binnen in de eerste 9 maanden), dan komt het totaal voor het hele jaar 2015 neer op 24 649. Voor Tabel I en II nemen we de laatstgenoemde variant.

¹² In 2015 bij de 8 onderzochte coffeeshops (geëxtrapoleerd) 44 van de in totaal 24 649 = 0.1785%. Rechttoerechtaan omgerekend naar alle (40) coffeeshops zou dit neerkomen op 0.9%.